

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Мая Начкова, д.е.с., регистриран одитор

към катедра „Счетоводство и анализ“ при УНСС - София,

Научна специалност 05.02.07 „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност”, Професионално направление 3.8. „Икономика”

на

дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен **„доктор”**

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

с автор: **Георги Николаев Стоянов**

на тема: **„Ефект от прилагането на МСФО 17 „Застрахователни договори“ върху финансовите отчети на застрахователните предприятия – научни и приложни аспекти“**

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 298 от 15.07.2026 г. на Ректора на Университета по застраховане и финанси чл.-кор. проф. д.ю.н. Борис Велчев съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **„Ефект от прилагането на МСФО 17 „Застрахователни договори“ върху финансовите отчети на застрахователните предприятия – научни и приложни аспекти“** за придобиване на образователната и научна степен „Доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика по докторска програма „Счетоводство, контрол и анализ“ на Университета по застраховане и финанси (УЗФ) – София. Автор на дисертационния труд е **Георги Николаев Стоянов** – докторант към катедра „Счетоводство и одит“ на УЗФ. Научен ръководител на дисертационния труд е проф. д-р Емилия Миланова - Цончева.

Предадените от докторант Георги Николаев Стоянов материали включват документи по представен опис, съдържащ Биографична справка с кратки биографични данни и информация за изпълнение на изискванията при обучение в образователна и научна степен „Доктор“, Дисертационен труд и Автореферат към него, Заявление за допускане до публична

защита, Заповед за зачисляване в докторска програма „Счетоводство, контрол и анализ“, Заповед за отчисляване от докторантура с право на защита на дисертационен труд, Справка за изпълнение на минималните изисквания за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, Списък на публикациите по темата на дисертационния труд, Списък с други публикации, копия на публикациите по темата на дисертационния труд и техните резюмета, Списък на известните цитирания на публикации на автора на дисертационния труд от други автори, Пълен доклад за коефициентите за сходство и наличие/липса на плагиатство и Декларация за оригиналност и достоверност.

Приложените от докторанта документи отговарят напълно на изискванията за откриване на процедура за публична защита на дисертационен труд пред научно жури за придобиване на образователна и научна степен „доктор“.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Докторантът Георги Николаев Стоянов е завършил Бакалавърска степен по специалност „Счетоводство“ в УНСС в периода 2011 г. – 2015 г., Магистърска степен по специалност „Счетоводство“ в УНСС в периода 2015 г. – 2016 г. и се обучава в Докторска степен „Счетоводство, одит и анализ“ в УЗФ в периода 2025 г. – 2026 г. През декември 2021 г. успешно се дипломира като дипломиран експерт-счетоводител към Института на дипломираните експерт-счетоводители в България (ИДЕС) и придобива статут на регистриран одитор.

Паралелно със своето обучение той работи в практиката в Грант Торнтон ООД, София, като одит - асистент от 2014 г. и към момента като регистриран одитор и старши одит-мениджър. Ръководи независими финансови одити в съответствие с МОС и Закона за независимия финансов одит и изразяване на сигурност по устойчивостта, управлява одиторски екипи, осъществява цялостна комуникация с клиенти, банки и трети страни и осигурява контрол върху качеството на ангажиментите. Ръководител е на разширения Комитет по МСФО и устойчивост. Консултира клиенти във връзка с приемането и прилагането на МСФО, НСС и ЕСОУ, изготвя методологически насоки и обучителни материали и участва в разработването и тестването на одиторски методологии.

Георги Стоянов осъществява и академична дейност. Той е гласуван за хоноруван преподавател към катедра „Счетоводство и анализ“ в УНСС в периода 2021 г. – 2024 г. и е преподавал на студентите от ОКС „Магистър“ по дисциплините „Глобализация и стандартизация в счетоводството“ и „Спецкурс по МСФО“. Активен е и като лектор към ИДЕС по теми от счетоводството, одита и устойчивостта.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 228 стр., добре структурирани в увод, три глави и заключение. Следва библиографска справка с използваните литературни и информационни източници, която съдържа 148 бр. източници, от които 21 бр. източници на български език и 127 бр. източници на английски език. Преводът от източниците на английски език е извършен самостоятелно от автора. В трудът са представени 47 бр. таблици, 09 бр. графики, 04 бр. фигури и 03 бр. приложения. Литературните източници са използвани и цитирани добросъвестно и коректно.

Дисертационният труд е написан в съответствие с действащите нормативни актове и с новия МСФО 17 „Застрахователни договори“, който влиза в сила на 1 януари 2023 г. Отразени са от докторанта последните изменения към референтната дата на анализирания финансов отчети - 31 декември 2023 г., което означава, че изследването обхваща единствено първата година на задължително прилагане на МСФО 17, както е посочено в увода на дисертационния труд.

Темата на дисертационния труд е актуална и значима и представлява значителен интерес за теорията и практиката на счетоводството на застрахователите. Добре са представени актуалността на темата, научно-приложната цел, изследователската теза, тезата, задачите и инструментариума от използвани научни методи на изследването. В дисертационния труд са използвани подходящи изследователски подходи за постигане на основната ѝ цел и успешното решаване на поставените задачи.

Отделните глави на дисертационния труд са добре балансирани и разработени в логическа последователност.

Основната научна теза на докторанта е, че прилагането на МСФО 17 „Застрахователни договори“ води до съществени и качествени промени във финансовите отчети на застрахователите, променя принципите на признаване, оценяване и оповестяване на застрахователните договори, чрез което се подобрява прозрачността и сравнимостта на информацията, но същевременно се създават и нови предизвикателства пред счетоводната практика и анализа на финансовите резултати.

В резултат на осъщественото научно изследване докторантът анализира трите модела на оценяване, въведени от МСФО 17 за оценка на застрахователните договори и техните специфични компоненти, а именно: Общ модел за оценяване (GMM), Подход за разпределение на премиите (РАА) и Подход за променливи такси (VFA).

Една от важните констатации, направена от докторанта е свързана с липсата на уточнение в МСФО 17 как да се оценява количеството на приходите по различните видове застрахователни договори. Той дефинира и проблемите, които възникват поради липсата на подобна детайлизация, а именно:

- Необходимо ли е обезщетенията да се ограничат до разглеждане на стойността под риск или трябва да се разглеждат общите суми по застрахователния договор?
- Могат ли да се използват като алтернатива и други променливи (напр. застрахователни премии или брой застрахователни договори), които да са заместител на предоставеното обезщетение?

Докторантът открива и пропуски в МСФО 17 като посочва, че някои методи няма да постигнат целта да отразят количеството на предоставената услуга през всеки период като например: методите, основани на премийния приход; методите, базирани на актюерски изчисления относно очакваните изходящи парични потоци и методите, основани на „броя на договорите“.

От изключително важно значение за счетоводството на застрахователите са предложените решения от докторанта в дисертационния труд относно управлението на волатилността на финансовите резултати и подобряването на съпоставимостта между финансовите отчети на различните застрахователни дружества, което е от съществено значение за инвеститорите и застрахователните регулатори.

Докторантът препоръчва в дисертационния си труд застрахователите да адаптират отчетността си към МСФО 17 като инвестират в модерни, интегрирани ИТ системи с цел рационализиране на процесите на счетоводно отчитане, намаляване на оперативната тежест и осигуряване на навременно и точно генериране на информация; да подобрят вътрешната комуникация между актюерските, финансовите, ИТ и рисковите отдели чрез целенасочени програми за обучение на счетоводния и актюерския персонал, за да преодолеят пропуските в знанията относно изискванията и въздействието на МСФО 17; да разработят ясни стратегии за разясняване на ефектите от МСФО 17 по отношение на волатилността на резултатите пред инвеститорите, рейтинговите агенции и регулаторните органи с цел осигуряване на прозрачност; да използват гранулираните данни и новите показатели, въведени от МСФО 17 като CSM за осъществяване на задълбочен анализ на бизнес ефективността, управлението на риска и формирането на стратегически решения.

В направеното изследване докторантът е установил, че регулаторите и органите, определящи стандартите, следва да продължат да наблюдават действителната съпоставимост на финансовите отчети след въвеждането на МСФО 17, като вземат предвид смесените

възприятия и разнообразието от прилагани модели. Препоръчва да се предоставят допълнителни насоки или да се утвърдят практики за управление и комуникация на повишената волатилност на финансовите резултати, която представлява значимо оперативно предизвикателство за застрахователния бизнес.

Докторантът обръща специално внимание на по-малките застрахователни дружества, които могат да се сблъскат с непропорционални затруднения поради липсата на ресурси и организационен капацитет. Затова той предлага в дисертационния си труд на застрахователния регулатор да обмисли и предостави специализирана подкрепа или да опрости за тях някои насоки на МСФО 17. Именно в тази насока той търси решения за подобряване на финансовата отчетност на по-малките застрахователи.

Докторантът предлага насоки за усъвършенстване на финансовото отчитане на застрахователите. Провежда емпирично изследване сред действащи застрахователни дружества на Българския застрахователен пазар относно прилагането на МСФО 17 и прави анализ на получените резултати от проведеното изследване. Чрез извършеното емпирично изследване докторантът анализира разликите в ключовите показатели в Отчета за финансовото състояние и в Отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход преди и след прилагането на МСФО 17. Сравнява промените в ключови балансови позиции като застрахователни пасиви, застрахователни резерви и собствен капитал на застрахователите. Оценява въздействието върху признаването на приходите от застрахователна дейност и разходите по застрахователни договори като сравнява показателите за премии и записани премии. Изследва влиянието на МСФО 17 върху показателите „Финансов резултат от застраховане от застрахователни договори“ и „Нетна печалба/загуба за годината преди данъци“. Сравнява рентабилността на капитала (ROE) и рентабилността на активите (ROA) по стария МСФО 4 Застрахователни договори и по новия МСФО 17 Застрахователни договори. Анализира промяната в източниците на печалба като прави разграничение между застрахователни услуги и финансови резултати. Оценява до каква степен МСФО 17 подобрява разбирането за същността на застрахователните договори и произтичащите от тях рискове и задължения. Изследва възможностите на МСФО 17 за осигуряване на по-добра сравнимост между застрахователи в различни юрисдикции и с различни бизнес модели. Идентифицира новите оповестявания по МСФО 17 във финансовите отчети на застрахователите и оценява полезността им за техните потребители. Анализира как промените в дисконтовите проценти и коригирането на рисковата премия (Risk Adjustment) влияят върху стойността на застрахователните задължения, върху печалбата и върху собствения капитал на застрахователите. Проучва дали МСФО 17 въвежда по-голяма

чувствителност към промените във финансовите пазари и към макроикономическите условия. Анализира различни подходи при първоначалното прилагане на МСФО 17 като Пълен ретроспективен подход, Опростен ретроспективен подход, Подход на справедлива стойност при преход и техния ефект. Изследва влиянието на избора на: Модел на общо измерване (GMM), Подход на разпределение на премиите (РАА) и Променлива такса (VFA) върху финансовите отчети на различните застрахователи, участвали в емпиричното изследване. Проучва промените в управленските решения и бизнес стратегии, които могат да бъдат индиректно отразени във финансовите резултати вследствие на МСФО 17.

Считам, че представения за обсъждане дисертационен труд на докторант Георги Николаев Стоянов съдържа изключително значими и оригинални теоретични изследвания с научен и научно-приложен характер в областта на счетоводството на застрахователите. Той е лично авторско дело и в него липсва плагиатство. Научният стил е на необходимото ниво, а научните изразни средства и специалната терминология са използвани правилно от докторанта.

4. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Докторантът е формулирал 08 (осем) приноса, от които 04 (четири) научно-теоретични приноса и 04 (четири) научно-приложни приноса.

Научно-теоретичните приноси са следните:

1. Систематизиране на историческото развитие на счетоводството в застраховането;
2. Теоретично изясняване на новите измерителни модели – GMM, РАА и VFA;
3. Анализ на концептуалните промени, въведени с МСФО 17, включително договорната услуга (CSM), корекцията за риск и паричните потоци за изпълнение;
4. Изясняване на ролята на дисконтовите ставки и нивото на агрегиране на договорите.

Научно-теоретичните приноси обогатяват счетоводната теория с разбирането за счетоводната логика и философията, стоящи зад МСФО 17 Застрахователни договори и създават подходяща основа за бъдещи академични и приложни изследвания.

Научно-приложните приноси са следните:

1. Емпиричен анализ на въздействието на МСФО 17 върху финансовите отчети на български застрахователи;
2. Идентифициране на основните предизвикателства при внедряване – технологични, организационни и регулаторни чрез анкетно проучване, проведено сред застрахователни експерти;

3. Формулиране на конкретни препоръки за адаптация, включително инвестиции в ИТ системи, обучение на персонала и подобряване на вътрешната комуникация;
4. Предложения за управление на волатилността и подобряване на съпоставимостта между отчетите.

Научно-приложните приноси обогатяват значително счетоводната практика като подпомагат процеса на трансформация на отчетността в застрахователния сектор в съответствие с изискванията на МСФО 17 Застрахователни договори.

Дефинираните приноси съответстват на съдържанието на дисертационния труд, обвързани са в структурно и логическо отношение с поставените задачи в труда и отговарят на постигнатите резултати от направеното изследване. Чрез тях поставената цел на научното изследване е постигната.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът е приложил 06 (шест) броя статии по темата на дисертационния труд за новия МСФО 17 Застрахователни договори, за неговото влияние върху финансовата отчетност на застрахователите, по темите за корекцията за риск и маржа на договорената услуга в съответствие с МСФО 17. Разработва примерни модели на счетоводно отчитане на застрахователните договори в съответствие с МСФО 17. В съавторство с научния си ръководител разглежда счетоводните аспекти, свързани с изпиране на пари в застрахователния сектор. Научните статии на докторанта са публикувани основно в списанието на Института на дипломираните експерт-счетоводители (ИДЕС) през 2017 г., през 2021 г. и през 2022 г., в сп. Данъци Тита през 2023 г. и в Годишника на УЗФ през 2025 г., които са коректно посочени в Справката за публикациите по темата на дисертационния труд и в Автореферата към дисертационния труд. Те са конкретно доказателство, че научната продукция на докторанта, свързана с темата на дисертационния му труд успешно е апробирана в счетоводната теория и практика.

Докторантът прилага и 03 (три) броя статии, които са негови публикации, но не са по темата на дисертационния труд. Те са продукт на неговите научни интереси и практически изследвания по тема, свързана с МСФО 19 Дъщерни дружества без публична отчетност: Оповестявания, в която прави критичен анализ на намаляването на оповестяванията за дъщерни дружества без публична отчетност и в съавторство с друг автор по темите за счетоводните аспекти на военния конфликт между Украйна и Русия и във връзка с прилагането на новия МСФО 18 Представяне и оповестяване във финансовите отчети. Тези статии са публикувани в списанието на ИДЕС през 2022 г., през 2024 г. и през 2025 г.

6. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Считам, че докторантът е изпълнил изцяло минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика, които са посочени в приложената справка за изпълнение на минималните изисквания за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“.

7. Автореферат

Авторефератът на дисертационния труд е изготвен в съответствие с установените изисквания на съответните правилници и представя в достатъчна степен, пълно и точно съдържанието, постигнатите резултати и основните приноси на докторанта в него. Той е с обем от 43 страници и отразява ясно, точно и пълно съдържанието на дисертационния труд.

8. Критични забележки и препоръки

Нямам съществени критични бележки към докторант Георги Николаев Стоянов. Основната ми препоръка към него е да продължи изследванията си по проблемите на счетоводната теория и практика и да поддържа на високо ниво изследователската си дейност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на гореизложеното считам, че представения за обсъждане дисертационен труд ***съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички*** изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти в Университета по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че докторанта Георги Николаев Стоянов **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Предвид гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено в дисертационния труд на тема **„Ефект от прилагането на МСФО 17 „Застрахователни договори“ върху финансовите отчети на застрахователните предприятия – научни и приложни аспекти“**, автореферат, постигнати резултати и приноси и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на **Георги Николаев Стоянов** в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика;

09.09.2026 г.

Рецензент:

доц. д-р Мая Начкова,
д.е.с., регистриран одитор